

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

לפני כבוד השופט רחמים כהן

מבקש

צמח וולפה

ע"י ב"כ עוה"ד גלעד נרקיס ולימור ביתן

נגד

משיב

בנק לאומי לישראל בע"מ

ע"י ב"כ עוה"ד אלון יואלי, מיכאל טסלר ורותם רייבי

ידיד בית המשפט

מרכז הארגונים של ניצולי השואה בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד אורי ויזנברג

פסק דין

בקשה לאישור תובענה ייצוגית, שעניינה בכספים שהופקדו בבנק אנגלו-פלשתינה בע"מ (להלן - **אפ"ק**) קודם למלחמת העולם השנייה ונמשכו על ידי ניצולי השואה לאחר סיום המלחמה ובטענה, שעל בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן - **בנק לאומי** או **המשיב**) להשיב לחברי הקבוצה את הכספים שהופקדו בערכים "ריאליים והוגנים" (להלן - **בקשת האישור**).

הקבוצה מוגדרת בבקשת האישור, כדלהלן:

"כל ניצול שואה, או יורשו של אותו ניצול שואה, שהפקיד כספים אצל המשיב, בנק לאומי לישראל בע"מ או בשמו הקודם - אפ"ק, לפני מלחמת העולם השנייה; היה בין החיים בסופה של אותה מלחמה; ולא קיבל את הפיקדון בחזרה במהלך המלחמה".

המבקש הוא בנם ויורשם של המנוחים זיגפריד וחוה וולפה ז"ל (להלן - **זיגפריד וחוה**, בהתאמה).

בנק לאומי הוקם בשנת 1950 ובשנת 1951 הועברו אליו כל הנכסים וההתחייבויות של אפ"ק.

ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא איתור והשבת נכסים של נספי שואה ותוצאותיה

ביום 15.2.2000 החליטה הכנסת על הקמת ועדת חקירה בנושא **"איתור והשבת נכסים של נספי שואה"**. (נספח 3 לסיכומי המשיב). בתום ארבע שנות עבודה הוגש לכנסת דוח מסכם של ועדת החקירה (נספח 3 לבקשת האישור). בהמשך לעבודת ועדת החקירה פורסם ביום 22.12.2005 **חוק נכסים של נספי השואה (השבה ליורשים והקדשה למטרות סיוע והנצחה)**, **התשס"ו-2006**. מטרת החוק הן: לפעול לאיתור נכסים הנמצאים בישראל, שיש יסוד להניח כי בעליהם נספו בשואה, לאיתור היורשים ובעלי הזכויות בהם ולהשבתם לבעלי הזכויות שאותרו, וכן להביא לכך, שנכסים אשר בעלי הזכויות בהם לא אותרו, ישמשו למטרת סיוע לניצולי שואה ולהנצחת זכר השואה (סעיף 1 לחוק, להלן - **חוק הנכסים**).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

לשם מימוש מטרות החוק הוקמה החברה לאיתור ולהשבת נכסים של נספי שואה בע"מ (להלן – **החברה להשבה**).

עוד נקבע, שתוקם ועדה "לשם קביעת שיעורי ההצמדה והריבית לענין נכסים של **נספי השואה** שהם כספים או ניירות ערך ולשם קביעת התקופות שלגביהן יש לחשב את שיעורי ההצמדה והריבית כאמור..." (סעיף 16 לחוק, הדגשה הוספה).

כך נכתב ברקע לדוח ועדת השערוך, שהוגש לשר המשפטים ביום 4.3.2007:

"תאור מפורט של בעיית נכסים כספיים בישראל, **שהיו שייכים ליהודים שנספו בשואה**, ולא הוחזרו ליורשיהם במידה שהיו או ישנם כאלה, ניתן למצוא בדוח המסכם של ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא הבדיקה בבנקים בישראל של **נכסי קרבנות השואה**... בקיצור נמרץ, מדובר ביהודים מאירופה וצפון אפריקה שהפקידו כספים ונכסים כספיים אחרים בבנקים ארצישראליים, בעיקר בבנק אנגלו-פלשתינה (כיום בנק לאומי לישראל בע"מ), **שלאחר מכן נספו בשואה**. הכספים שהפקידו התגלגלו ברובם לידי של הממונה הבריטי על רכוש האויב..." (נספח 5 לסיכומי המשיב, הדגשות הוספו).

חברת הכנסת לשעבר, גב' קולט אביטל, הצהירה בעניין זה בסעיפים 6.1 – 6.3 לתצהירה, כדלהלן: "... הן ועדת החקירה הפרלמנטרית והן החברה חקרו וטיפלו אך ורק בנכסיהם של נספי שואה, בניסיון לאתר יורשים הזכאים לנכסים אלה.

לא היתה התייחסות ואין כל מעשה חקיקה הדן בעניינם של ניצולי שואה... ביחס לאלה מבין ניצולי השואה אשר הושבו להם נכסים שהיו רשומים על שמם (למעט נכסי נדל"ן) לא נעשתה בדיקה האם השבה זו בוצעה בערך ריאלי והאם ניצולי שואה אלה קופחו משהושבו להם נכסיהם, שכן יתכן וההשבה לא היתה בערכם הריאלי של הנכסים"

מר ירום אריאב, שהעיד מטעם המשיב, נשאל מה ההבדל בין יורש של ניצול לבין יורש של נספה שואה והשיב, כדלהלן:

"... קודם כל **כשמדברים על אלה שנספו בשואה**, לרוע המזל לא היה גם מי שידרוש את הכסף, **והחשבונות לכן היו חשבונות רדומים**. כשבעצם התחילו לברר את כל הסוגיה הזאת אז זה היה עשרות שנים אחרי זה ובסופו של דבר הכסף בכלל לא נדרש ולכן באו ואמרו 'את אותם חשבונות רשומים (רדומים - ר.כ.) אנחנו רוצים לאתר אותם ואנחנו רואים (רוצים - ר.כ.) להגיע למצב שגם ניתן איזשהו ערך נכון לאותם סכומים, ואותם סכומים יגיעו בסופו של דבר לכלל הניצולים', שזה כ- 400 אלף ניצולים או להנצחת זכר השואה... לעומת זאת, אותם **ניצולים שהגיעו לארץ** ולמרבה המזל הם גם הפקידו כספים באותם מקומות **הם באו ולקחו את כספם**, ובאותה נקודה כשהם לקחו את כספם אף אחד לא ערער על הנושא הזה של הערך שבעצם הכסף הזה היה. עכשיו, עשרות שנים אחרי זה כשבאים אותם יורשים, כי הניצולים כבר לא נמצאים, והם באים ואומרים 'רגע אנחנו לא שבעי רצון

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

ממה שקרה אז, בעצם מצבם לא שונה מאותם 40 אלף מחזיקי פיקדונות שהם תושבי ישראל שגם הם החזיקו ובשלב כזה או אחר משכו את הפיקדונות באותו זמן" (עמ' 332 - 33 לפרוטוקול, הדגשות הוספו).

מהמקובץ עולה, שהן ועדת החקירה הפרלמנטרית הן החוק שנחקק בעקבותיה והן ועדת השערוך דנו והתייחסו לנספי השואה להבחין מניצולי השואה, שכספם הושב להם בשנים שלאחר סיום מלחמת העולם השנייה, כגון הורי המבקש ז"ל.

התנאים לאישור תובענה ייצוגית

בקשה לאישור היא הליך מקדמי בו נדרש בית המשפט להכריע, האם יש מקום לדון בתובענה שהובאה לפתחו בדרך של תובענה ייצוגית. לשם כך, על בית המשפט לבחון, האם מתקיימים התנאים הקבועים לכך בחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן – **חוק תובענות ייצוגיות**).

סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע, שלא תוגש תובענה ייצוגית אלא "**בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית**". פרט 3 לתוספת השניה קובע, שניתן להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד תאגיד בנקאי, "בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו".

עילת תביעה אישית

סעיף 4(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע, שאדם רשאי להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית בשם קבוצה, אם עומדת לו עילת תביעה אישית המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם. התנאי הראשון העומד בפני המבקש הוא לשכנע את בית המשפט, שקיימת לו עילת תביעה אישית, בעלת אופי דומה לעילת התביעה של הקבוצה שאותה הוא מתיימר לייצג (ראו: ת"צ 47918-04-18 **כהן נ' מגן דוד אדום**, מיום 3.2.2021 והאסמכתאות שם, לרבות: ע"א 458/06 **עו"ד יובל שטנדל נ' חברת בזק בינלאומי בע"מ**, מיום 6.5.2009; ע"א 3955/04 **עו"ד אריה רייזל נ' בנק לאומי לישראל בע"מ**, מיום 4.7.2005).

בסעיף 42 לתצהיר המבקש נטען, ש"בשנת 1935 הפקיד זיגפריד **סך של 1,000 לירות שטרלינג** אצל המשיב" (הדגשה במקור). בשלהי שנת 1950 ביקש זיגפריד מהמשיב את כספו. בתחילת שנת 1951 קיבל זיגפריד מהמשיב סך של **1,000 לירות ישראליות**, "שערכו היה נמוך בכ- 70% מערכו של הפיקדון המקורי" (סעיף 48 לתצהיר, הדגשה במקור). לתצהיר לא צורפו אסמכתאות.

זיגפריד הלך לעולמו בשנת 1970 וחוה נפטרה בשנת 2011. המבקש הוא בנם ויורשם של המנוחים.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

בתשובה לבקשת האישור נטען, שזיגפריד המנוח פתח חשבון בסניף של **בנק ברקליס** בתל-אביב ולא בבנק אפ"ק והפקיד בו סכום של 400 לירות ישראליות ולא 1,000 ליש"ט. עוד נטען, שבכל שנות מלחמת העולם השנייה ועד לשנת 1950 היה כספו של זיגפריד המנוח בחזקת הממונה הבריטי על נכסי האויב ולאחר מכן הוחזקו על ידי הממונה הישראלי על רכוש האויב ולא על ידי הבנק. בסוף שנת 1950 השיב הממונה לזיגפריד המנוח סך של 449.517 לא"י, לאחר שניכה מהם עמלה בסך של 13.904 לא"י. לנוכח עובדות אלה טוען המשיב, שאין למבקש עילת תביעה אישית.

בתגובת המבקש לתשובת הבנק לבקשת האישור נטען, שאבי המבקש הופיע ברשימת הזכאים, שפרסמה "ועדת החקירה לקבלת החזר ריאלי" (סעיף 86 לתצהיר התומך בתגובה). המבקש הסתמך על המסמכים שצורפו לתשובה וטען, שלמנוח היה חשבון בבנק אפ"ק שמספרו – 26738 "ובמסגרת חשבון זה ברור כי היה למנוח סכום של 1000 ליש"ט, הדבר נובע הן מדברי המנוח לבנו וכן לאור העובדה כי היה נוהג להפקיד 1000 ליש"ט בגין אשרות" (סעיף 119 לתצהיר). חשבון זה היה בנוסף לחשבון שהיה קיים בבנק ברקליס (סעיף 126 לתצהיר).

עיון בראיות ובעדויות שנשמעו מעלה, שסיפור המעשה המגבש לכאורה את עילת התביעה של המבקש נגד המשיב תלוי על בלימה.

ב"כ המבקש ציין בדיון אשר התקיים ביום 22.11.2016 שה"מידע" הכתוב בבקשה "**אלה דברים שהמבקש כאן יודע משיחות עם אביו, מהלך הרוח בבית**" (עמוד 3 לפרוטוקול). דברים דומים נאמרו על ידי המבקש בחקירתו הנגדית (עמ' 83, 85, 87, 101 לפרוטוקול).

זאת ועוד, שני מכתבים של המנוח זיגפריד, מיום 23.10.1950 ומיום 18.12.1950, לממונה על רכוש האויב, עסקו בחשבון בנק שפתח בבנק ברקליס בתל אביב ובו הפקיד סכום של 400 לירות ארץ ישראליות (נספח 7 לסיכומי המשיב). עובדה זו נתמכת בבדיקה שנערכה בבנק מרכזתיל דיסקונט (חליפו של בנק ברקליס, נספחים 8, 9 לסיכומי המשיב).

מנגד, המבקש מסתמך על מסמכים שהוגשו על ידי המשיב על מנת להוכיח, שלזיגפריד המנוח היה חשבון נוסף בבנק אנגלו פלשתינה, כגון המכתבים מיום 23.10.1950 ומיום 17.11.1950, לממונה על רכוש האויב, בו נכתב על ידי הבנק, שבשנת 1941 העביר לממונה המנדטורי "את יתרת חשבון מס' – 26738 של מר זיגפריד וולפא" (נספח יא' לתגובה לתשובה לבקשת האישור).

מכל מקום, בין אם הגרסה העובדתית, האישית, שהציג המבקש נכונה ובין אם גרסת המשיב נכונה, אין זה המקרה המתאים לגזור את גורל בקשת האישור על בסיס קיומה של עילת תביעה אישית. שכן, ככל שהמבקש אינו בעל עילת תביעה אישית ניתן להחליפו בתובע מייצג אחר (סעיף 8(ג)(2) לחוק תובענות ייצוגיות).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

טענת ההתיישנות

לטענת המשיב, התובענה התיישנה ודינה דחייה על הסף (סעיף 2 לחוק ההתיישנות, תשי"ח-1958 (להלן – **חוק ההתיישנות**)).

לטענת המבקש, יש לדחות את טענת ההתיישנות נוכח מדיניות ופעולות הבנק להסתרת מסמכים מהותיים מניצולי שואה וכן, כי "מבחינה מוסרית, חוש הצדק, והעניין הציבורי – אין התיישנות במרחב השואה" (סעיף 75 לסיכומי המבקש). עוד נטען, שיש לדחות את טענת ההתיישנות אף מכוח הוראות סעיפים 7, 8 ו-9 לחוק ההתיישנות.

דיון בטענת ההתיישנות מצריך התייחסות למועד התרחשותם של שני אירועים: הולדת העילה והגשת התובענה. תקופת ההתיישנות מתחילה להימנות במועד שבו נולדה עילת התובענה (סעיף 6 לחוק ההתיישנות) ומועד הגשת התובענה הוא יום הגשת בקשת האישור (סעיף 26 לחוק תובענות ייצוגיות).

לגרסת המבקש, זיגפריד המנוח הפקיד בבנק סך של 1,000 לירות שטרלינג בשנת 1935 וקיבל בשנת 1950 סך של 1,000 לירות ישראליות בלבד.

משנת 1950 ועד ליום הגשת בקשת האישור, 29.4.2015, חלפו 65 שנים.

המועד שבו נולדה עילת התובענה הוא המועד שבו המנוח אמור היה לקבל את כספו בשנת 1950, דהיינו, בעת שהמנוח ביקש את הפיקדון (ד"נ 32/84 **עוזבון ולטר נתן וויליאמס נ' London Israel british bank**, מיום 21.3.1990, פסקה 9). הנה כי כן, עילת התובענה לא נולדה בשנת 2013, או אז פנה המבקש לבנק, שנים לאחר פטירת הוריו, אלא 63 שנים קודם לכן, כאשר אביו המנוח קיבל את כספו (סעיף 101 לסיכומי המבקש, סעיף 18 לחוק ההתיישנות).

מעבר לכך, המבקש טען, שהמידע בדבר החשבון נמסר לו על ידי אביו ז"ל, אשר נפטר בשנת 1970. בהתאם לכך, התובענה התיישנה לכל המאוחר בשנת 1977 (סעיף 5(1) לחוק ההתיישנות).

המבקש מתבסס בבקשת האישור על ועדת החקירה הפרלמנטרית ועל הדוח המסכם מסוף שנת 2004 (סעיף 31 לבקשת האישור). ממועד הפרסום ועד להגשת בקשת האישור חלפו כ-11 שנים. המבקש מבסס את בקשתו גם על חוק השבת נכסי השואה (סעיף 214 לבקשת האישור) אלא שהחוק פורסם בשנת 2006, כ-9 שנים קודם להגשת בקשת האישור, ולאחר תום תקופת ההתיישנות.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

כאמור, המבקש טוען, שיש לדחות את טענת ההתיישנות אף מכוח הוראות סעיפים 7 ו-8 לחוק ההתיישנות (הטעיה והתיישנות שלא מדעת). נראה, שקיים קושי לקבל טענה של הטעיה או שנעלמו מהתובע העובדות המהוות את עילת התובענה, כאשר התובע נפטר בשנת 1970. מעבר לכך, המבקש עצמו טוען בתגובה לתשובה לבקשת האישור, שמניין ההתיישנות מתחיל "מהיום שבו נודע לתובע **סובייקטיבית** אודות התרמית או הונאה" (סעיף 352, הדגשה הוספה).

המומחה מטעם המבקש, רוי"ח ברלב, נשאל האם הוא יודע להצביע על פרט עובדתי אחד שהבנק הסתיר מזיגפריד המנוח לגבי חשבונו והשיב בשלילה (עמ' 276 לפרוטוקול, ש' 2 - 4).

מאחר שאבי המבקש אינו עוד בחיים הרי שלא ניתן לברר מה ידע ומה לא ידע באשר לחשבון. קושי זה מתעצם בשל העובדה, שמדובר בבקשה לאישור תובענה ייצוגית בשם של מאות או אלפי אנשים, שאינם, כפי הנראה ולמרבה הצער, עוד בין החיים. מכאן עולה התהייה הכיצד ניתן לברר לגבי כל חבר בקבוצה, האם הוטעה על ידי הבנק ומתי נודעו לו העובדות המהוות את עילת התובענה (השוו: ע"א 6887/03 רזניק נ' ניר שיתופי אגודה ארצית שיתופית להתיישבות עובדים, מיום 20.7.2010, פסקה 31, כב' השופט א' גרוניס). "... המימד האינדיווידואלי הכרוך בליבון סוגיית ההתיישנות לגבי כל חברי הקבוצה אינו מאפשר את אישור התביעה כתביעה ייצוגית" (כב' השופטת מ' נאור).

לטענת המבקש, הסכם הפרשה בין המשיב לבין החברה להשבה משנת 2011 מהווה "הודאת בעל דין בקיום זכות התובע ובזכות חברי הקבוצה" ולפיכך התובענה לא התיישנה (סעיף 9 לחוק ההתיישנות, סעיף 378 לתגובה לתשובה לבקשת האישור). לא ניתן לקבל טענה זו. התביעה של החברה להשבה נגד המשיב עסקה ב"חשבונות רדומים", שלא הייתה בהם כל תנועה במשך שנים רבות והחברה טענה, שמדובר בחשבונות שבעליהם נספו בשואה. כמו כן, עילת התביעה הייתה מבוססת על חוק הנכסים. התביעה שם לא עסקה בחשבונות של ניצולי שואה ולא בחשבונות של ניצולי שואה אשר קיבלו את כספם חזרה (נספח 6 לסיכומי המשיב, סעיף 59 לתצהיר התומך בתשובת הבנק לבקשת האישור).

המבקש נסמך בטיעונו על בש"א (ת"א) 7091/06 מדינת ישראל נ' רובינסון, מיום 31.7.2006, ש"אין התיישנות במרחב השואה" (סעיף 75 לסיכומי המבקש). עיון בהחלטה מעלה, שבית המשפט קבע, שטענת ההתיישנות היא טענה לגיטימית אך יש לבררה במסגרת ההליך העיקרי ולא במסגרת דיון מקדים ולא כנטען על ידי המבקש.

סיכום ביניים : עילת התביעה האישית תלויה על בלימה והתובענה התיישנה לכאורה. ומכל מקום, ספק רב אם ניתן לברר לגבי כל חבר בקבוצה, האם הוטעה על ידי הבנק ומתי נודעו לו העובדות המהוות את עילת התובענה וכתוצאה מכך, לא ניתן לקבל את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.

לכאורה די בכך, אלא שמצאתי להתייחס, מעבר לנדרש, לטענות ולנתונים הבאים.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

כספים שהועברו לממונה על רכוש האויב

פרופ' כץ אישר, שכאשר ניצול שואה הגיע לישראל לאחר המלחמה, או לאחר קום המדינה, הוא בעצם היה אמור לקבל את כספו חזרה מהממונה על רכוש האויב וכי הכסף "לא ישב וחיכה לו" בבנק (עמ' 57 לפרוטוקול, ש' 1 – 4). עוד אישר, שלממונה הבריטי על נכסי האויב היה חשבון בבנק אפ"ק (עמ' 56 לפרוטוקול, שורות 29 – 30).

באשר לכספי הפיקדון של זיגפריד המנוח, המבקש עצמו אישר, שמשנת 1941 ועד 1950 הכספים היו בידי הממונה הבריטי ולאחר מכן בידי הממונה הישראלי (עמ' 100 לפרוטוקול, ש' 11 – 13).

עוד אישר פרופ' כץ, שבמקרה של זיגפריד המנוח, שבו הכספים עברו לממונה, החבות היא של המדינה: "... אין שום ספק שהמקרה, כמו שאתה מספר, הוא סיפור של חבות של המדינה... ככל שהמדינה הייתה מעורבת בסיפור הזה, אז יש חבות גם על המדינה... ככל שהכספים נשארו בידי הממונה, והממונה הוא זה שהעביר, אז סיפור המעשה הוא של הממונה... ואז האחריות היא של מדינת ישראל, צריך לראות כמה זמן זה היה בידי הממונה, כמה זמן זה היה בידי הבנק. אבל, ברמה העקרונית אתה צודק" (עמ' 58 לפרוטוקול, ש' 5 – 33, הדגשות הוספו).

תשובתו של פרופ' כץ תואמת את מסקנות ועדת החקירה, שלפיהן המדינה אחראית לשערוך כספם של נספי השואה בגין התקופות שבהן כספם הוחזק על ידי הממונה הבריטי, הממונה הישראלי והאפוטרופוס הכללי (עמודים 17 ו- 27 למסקנות ועדת החקירה). כן נקבע, שלבנקים לא תהיה אחריות על סכומים אלה.

הנה כי כן, לכל הפחות בשנים שבהן כספי הניצולים לא היו בידי הבנק, אין הוא אחראי לשערוכם.

הסעד המבוקש

לטענת המבקש, יש לבטל את הסכם ההפקדה, מטעמים שונים, ולשלם לחברי הקבוצה את סכום ההפקדה בצירוף הפרשי הצמדה וריבית מיום ההפקדה ועד היום או לשערך את הכספים בהתאם לדוח ועדת השערוך (סעיפים 199, 216 לבקשת האישור).

המשיב טען טענות רבות, שיש בהן כדי להביא לדחיית בקשת האישור. להלן יובאו חלקן בלבד:

המשיב נהג בהתאם לתנאים שהוסכמו בהסכמי ההפקדה, כפי שהודה המבקש בסעיף 15 לבקשת האישור, ונהג כלפי לקוחותיו באופן שוויוני, כפי שהודה המבקש בחקירתו הנגדית (עמ' 94 לפרוטוקול, ש' 14 – 16). במסגרת בקשת האישור מתבקש, למעשה, לאכוף על המשיב לשלם ריבית בשיעור שונה ממה שהוסכם בין הבנק לבין לקוחותיו.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

לוועדת השערור, שהוקמה מכוח חוק הנכסים, הוגשה חוות דעת לפיה, שיעורי הריבית ששולמו על ידי המשיב הם כפי שהיה מקובל בכלל המערכת הבנקאית בארץ ישראל באותה עת וכי שולם שיעור ריבית זהה הן לתושבי ארץ ישראל והן לתושבי חוץ (נספח 25 לסיכומי המשיב).

חוק הנכסים אינו חל על נכסים של ניצולי שואה, שקיבלו אותם חזרה עשרות שנים קודם לחקיקתו ואין בדעתם האישית של גב' קולט אביטל או פרופ' כץ כדי ליצור עילת תביעה יש מאין.

באשר לטענת "הסיכול" נטען, שלא ניתן להחיל חקיקה ישראלית משנות ה-70 על התנהלות המשיב עשרות שנים קודם לכן ואף קודם להקמת המדינה. מעבר לכך, טענת הסיכול, שבסעיף 18 לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970, היא בבחינת "מגן" מפני טענה של הפרת חוזה, אינה יכולה לשמש כ"חרב" ואינה יכולה ליצור עילת תביעה. זאת ועוד, טענת הסיכול אינה רלבנטית הואיל ואף אחד מהצדדים להסכם ההפקדה לא הפר אותו והמבקש לא טען, שהמשיב הפר את הסכם ההפקדה, אלא טען לזכויות נוספות מעבר לאלה שהוקנו לאביו המנוח בהסכם ההפקדה. בנוסף, הסכם ההפקדה בא אל סיומו בעת שהמשיב העביר את הכספים לממונה הבריטי. מעבר לכך, התוצאה של סיכול לא יכולה להיות החלה של כללי שערור מיוחדים שנחקקו עשרות שנים מאוחר יותר ונקבע בהם, שהם חלים רק על נכסים של נספי שואה.

המשיב פעל בהתאם לדין שחל בתקופה הרלבנטית, העביר את יתרות חשבונותיהם של חברי הקבוצה לממונה הבריטי, שהעביר את הכספים בתורו לממונה הישראלי, אשר השיב את הכספים לחברי הקבוצה. המשיב פעל בהתאם לדין החל ולא התעשר, וודאי "שלא במשפט".

סוף דבר

עילת התביעה לכאורה של המבקש ושל הקבוצה התיישנה וספק רב אם ניתן לברר לגבי כל חבר בקבוצה, האם הוטעה על ידי הבנק ומתי נודעו לו העובדות המהוות את עילת התובענה.

לא שוכנעתי בקיומה של עילת תביעה שלפיה, יש להחיל את מסקנות ועדת השערור על נכסים כספיים של ניצולי שואה, שהושבו להם לפני עשרות שנים. מסקנות ועדת השערור הוחלו על נכסים כספיים של נספי השואה בלבד: "ראוי להדגיש, כי הוועדה כולה רואה בנכסים הכספיים של נספי השואה מקרה יחיד ומיוחד במינו, וסבורה כי אין להחיל את שיטת השערור על נכסים אלה, כפי שממליצה הוועדה, על נכסים של פרטים או גופים אחרים כלשהם" (עמוד 16 לדוח ועדת השערור).

על מנת שניצולי השואה, או יורשיהם, יקבלו את המבוקש בבקשת האישור נדרשת חקיקה ספציפית, כפי שנעשה לגבי נספי השואה, אך המחוקק לא עשה כן.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"צ 50936-04-15 וולפה נ' בנק לאומי לישראל בע"מ ואח'

אין אפשרות סבירה שהתובענה תוכרע לטובת הקבוצה ובקשת האישור - נדחית.

על אף דחיית הבקשה, נוכח החשיבות הציבורית של נושא בקשת האישור, מצאתי לנכון להורות על תשלום למבקש, מכוח סעיף 22(ג)(1) לחוק תובענות ייצוגיות, בגובה ההוצאות שנשא בהן לצורך הגשת חוות דעת המומחים, פרופ' כץ ורונ"ח ברלב, והופעת המומחים לחקירה נגדית בבית המשפט. בכפוף להצגת חשבוניות לב"כ המשיב.

התשלום ייעשה תוך 30 ימים מיום הצגת החשבונית.

ניתן היום, כ"ט/שבט/תשפ"א, 11 פברואר, 2021, בהעדר הצדדים.

רחמים כהן
רחמים כהן, שופט